

Kritisk temperaturfall straxt före döden, s.k. kollapstemperatur vid lungtu...

Danielsson, Emmerik Daniel

46 C e Br.

National Library
of Sweden

Med.
Tuberk.
(Pro.)
o

Kritiska temperaturfall straxt före döden, s. k. kollapstemperatur vid lungtuberkulos (107 dödsfall).

(Föredrag hållet i Tuberkulosläkareföreningen d. 13 jan. 1915.)

Av Emmerik Danielsson.

Överläkare vid Medelpads Tbc.-sjukhus Sundsvall.

Det har upprepade gånger frapperat mig, att man, icke alltid, men dock *mycket* ofta (i c:a 50 % av alla dödsfall) vid lungtuberkulos ser temperaturkurvan falla hastigt i form av en typisk kris straxt innan mors inträder. När jag säger strax innan mors inträder, menar jag dock icke den närmaste timmen före mors, ty det torde väl vara sannolikt, att vid de flesta dödsfall i lungtuberkulos liksom kanske vid de flesta dödsfall i andra infektiösa sjukdomar, temperaturkurvan skall och måste falla kritiskt under de sista min. före mors. Detta torde väl vara regeln, ehuru det å andra sidan har observerat vid flerdådiga tillfällen att temperaturkurvan håller sig högt uppe det ögonblick som mors konstateras, eller t. o. m.

att kurvan stiger en hårsån under den timme som följer på mors för att under de efterföljande 6—7 timmarna falla långsamt i form af lysis. —

Jag menar sålunda icke att mitt andragande här i afton skall gälla ett sådant, ovan beskrivet kritiskt temperaturfall som äger rum kanske vid de flesta dödsfall under de närmaste minuterna före mors, utan mina här sammanställda fall gälla samtliga sådana kriser i temperaturen, som kunna iakttagas ett eller flera dygn före mors. —

Vare sig man benämner ett sådant hastigt temperaturfall åtföljt av frekvent liten puls, andnöd, kallsvett eller starka svettningar över hela kroppen, stor mattighetskänsla, cyanos och svag hjärtverksamhet — vare sig det skall benämnas kris eller kollaps, torde väl inte vara så lätt att avgöra, åtminstone tilltror jag mig inte att i det sammanhang det här gäller kunna afgöra saken. Jag kommer således vid redogörelsen för fallen att använda orden kris och kollaps såsom ungefär synonyma.

Med *kollaps* menas ordagrant "hastigt fall till töljd av svaghet". Den definieras av auktorerna som en hastigt påkommande försvagad retbarhet i de cerebrala centra (t. ex. värmecentrum, andningscentrum m. fl.

Med *kris* menade Hippokrates den våldsamma ansträngning, med efterföljande svaghetstillstånd som åtföljde utsondringen af sjukliga vätskor ur kroppen, som t. ex. häftig näsblod, stark svettning, starka kräkningar eller häftiga diarréer. Han skilde på lyckliga eller tillräckliga kriser och olyckliga och otillräckliga kriser. —

Galenus utbildade läran om kriserna till en mycket invecklad vetenskap med lyckliga kriser på 7, 9, 11, 21:a dagarna och olyckliga kriser som inträffade på 3, 4, 5, 17, 27:de dagarna. Krisen på 6:te dagen var alltid dödsbringande för den sjuke o. s. v.

I vår tid torde med en kris böra förstås bristande förmåga att vidare reagera med feber för ett i den sjuka kroppen verkande virus', toxinämnen. — Och kollaps torde väl vara ungefär detsamma.

Under åren 1913 och 1914, som Medelpads tbc.-sjukhus varit i verksamhet, har där inträffat 107 dödsfall bland 451 vårdade sjuka. — Siffran är ganska stor, men sjukhuset har stått öppet för alla fall af lungtuberkulos utan undantag. Jag begagnar tillfället att påpeka att trots denna höga siffra äro platserna mycket eftersökta och det förmärkes ingen motvilja att komma in där ute bland allmänheten. Detta torde väl till en stor del bero på att de olika stadierna läggas väl omblandade i de olika rummen och att sjukhuset är så pass stort (100 s.) — —

Vid genomgåendet af dessa 107 dödsfall finner jag, att 50 pat. visat en eller flera kritiska temperaturfall i feberkurvan under det att återstoden, eller 57, *icke* visat sådana kritiska fall i kurvan. Av de 107 äro 54 män och 53 kvinnor.

Vid jämförelse mellan dessa 2 grupper finner man följande:

50 fall med kriser | 57 fall utan kriser

A. Sjukdomens duration i år från början till mors.

39 st. 1—2 år		38 st. 1—2 år.
11 st. 2—3 år eller mera		19 st. 2—3 år eller mera.

B. Åldern hos de sjuka:

50 fall med kris		57 fall utan kris
30 st. i ålder 15—30 år.		28 st. i åldern 15—30 år.
13 „ „ „ 30—50 „		23 „ „ „ 30—50 „
7 „ „ „ 50—70 „		6 „ „ „ 50—70 „

C. Komplikationer från njurar, tarm, larynx, bentbc. hjärtsjukdomar, hudtbc., meningit tbc., m. m.

a) njurinflammation — albuminuria

24 fall		14 fall
---------	--	---------

b) njurinfl. + larynxtbc. + tarmtbc. eller flera kompl.

50 fall		33 fall
---------	--	---------

c) hjärtfel (hjärtsvaghet)

6 fall		13 fall
--------	--	---------

Vad som först faller i ögonen och som i början förbrylar en är, att dessa kritiska temperaturfall *icke* stå i samband med hjärtsjukdomarna. Det är i ena gruppen 6 fall antecknade av hjärtsjukdom bland de *kollaberade* pat:a, och i den andra mer än dubbelt så många, eller 13 st., bland de *icke* kollaberade. Detta är, skulle jag tro, tvärt emot hvad man à priori är benägen att tro, eftersom ett svagt hjärta kunde tänkas predisponera för dylika kriser.

Vidare är det påfallande att *komplikationerna äro vida talrikare bland de kollaberade pat., speciellt komplikationerna med albuminuria enbart* eller alb. + tarm. och larynx-förändringar — av *förra gruppen* eller *enbart alb.* 24 fall på 50 (gent emot 14 fall på 57) och af *andra gruppen* 50 på 50 (gent emot 33 på 57).

Om man går igenom de 57 st. icke kollaberade fallen, om det uttrycket tillåtes mig, skall man finna 14 fall av albuminuria, därav dock blott 5 st. i något så när betydlig mängd; resten spår av alb. eller något mera än spår av alb.

På samma sätt finner man med avseende på öfriga komplikationer bland de *icke* kollaberade att dessa komplikationer äro av vida mindre grav art i denna grupp, i allmänhet icke mera än en komplikation hos de pat. som äro begåfvade därmed ofta d. v. s. hos flera st. av pat. i denna grupp icke någon komplikation alls.

Bland den första gruppen (de 50 fallen med kollaps) finna vi 24 fall af albuminuria och av dessa 24 fall är det 10 st. som ha *betydlig mängd alb.* = 10—45 ‰ alb. enligt Esbach.

Det kannu tänkas som en förklaring på kollapsfenomenet att det just är denna komplikation med albuminuria — amyloid eller kron. nefrit — som gör att somliga fall kollabera en eller flera gånger före mors, *ty det är just inom denna grupp af fall, där ungefär hälften ha albuminuria, som kollapsfenomenet företrädesvis uppträder.*

Det är visserligen sannt att det blott är $\frac{1}{2}$ av de 50 fallen som ha visat albuminuria, men om jag slår ihop komp-

likationerna från njurar + tarm och larynx till *en grupp*, visar det sig att alla de 50 fallen böra räknas dit; under det man bland de *icke* kollaberade pat. får räkna 33 fall av 57.

Häri ligger väl onekligen en väsentlig skillnad och jag undrar om man icke är berättigad tro sig här finna en utväg att lösa frågan. Åtminstone förtjänar väl frågan om kollapsen att diskuteras ur denna synpunkt och det är huvudsakligast av just denna anledning, diskussionens, som jag vågat upptaga frågan i afton. Just genom en så svår komplikation som albuminurien är, ensamt för sig, eller genom ett sammanträffande av flera komplikationer av mer eller mindre grav natur, måste ju lättast uppkomma det utmattningsfenomen som vi kalla *kris* eller *kollaps*.

Jag behöver ej demonstrera en feberkurva, som är kontinuerlig eller remittent ända till mors — utan kris. Däremot har jag tillfälle att i läkarföreningen demonstrera de kurvor, jag samlat ihop från 50 fall *med kris* en eller flera gånger före mors. —

Angående den tid, som förflutit från *första* kollapsen till mors, har jag här gjort en sammanställning

Kollaps 1—3 dygn före mors = 14 st.

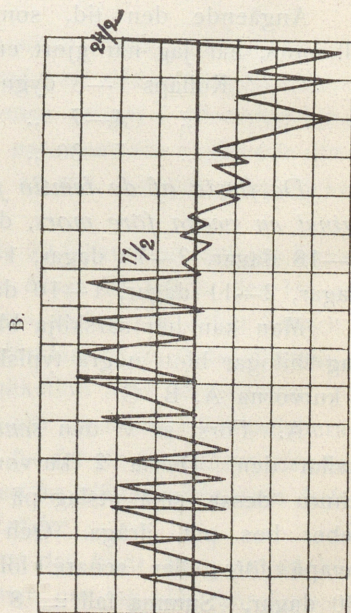
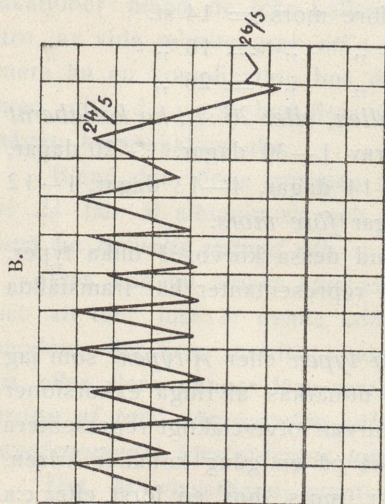
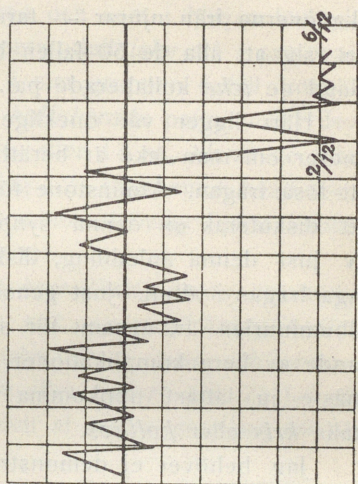
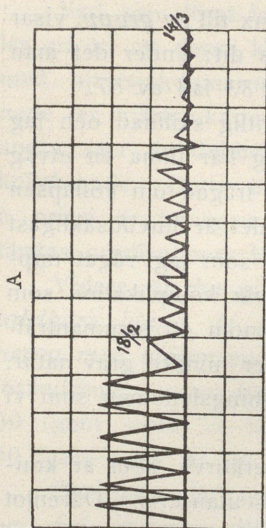
„ 4—7 „ „ „ = 10 „

„ 7—30 „ „ „ = 26 „

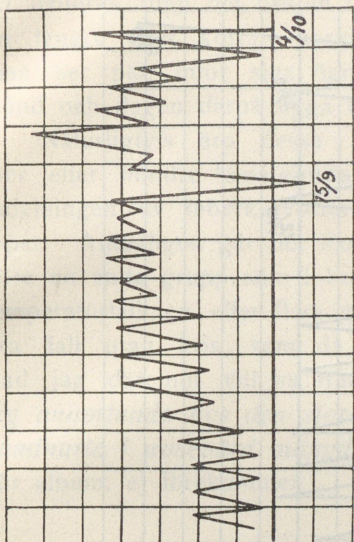
De flesta af de femtio fallen, eller 26 st., ha kollaberat minst en vecka före mors, därav 1—30 dagar, 1—20 dagar, 2—18 dagar, 2—19 dagar, 1—14 dagar, 4—13 dagar, 1—12 dagar, 2—11 dagar, 1—10 dagar *före mors*.

Man kan här särskilja bland dessa kurvor 3 olika typer. Jag bifogar blott några typiska representanter här framställda i kurvorna A, B, C.

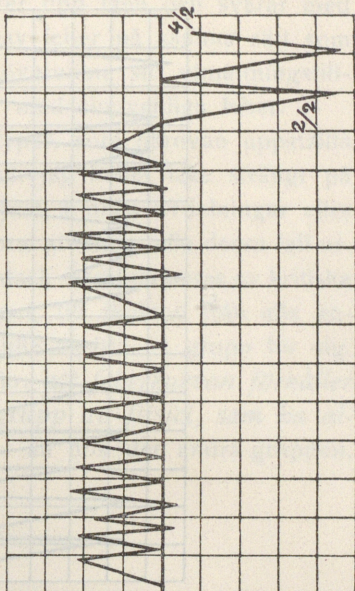
A. Först se vi den *senila typen* eller *A-typen*, som jag kallat den. Dessa 2 kurvor utmärkas af ringa exkursioner ehuru dessa små utslag på kurvan otvivelaktigt representera feber hos pat. ifråga. Och så på en gång kommer krisen, hvapå förr eller senare följer mors, hos en först efter c:a 30 dagar, Summa fall = 8 st.

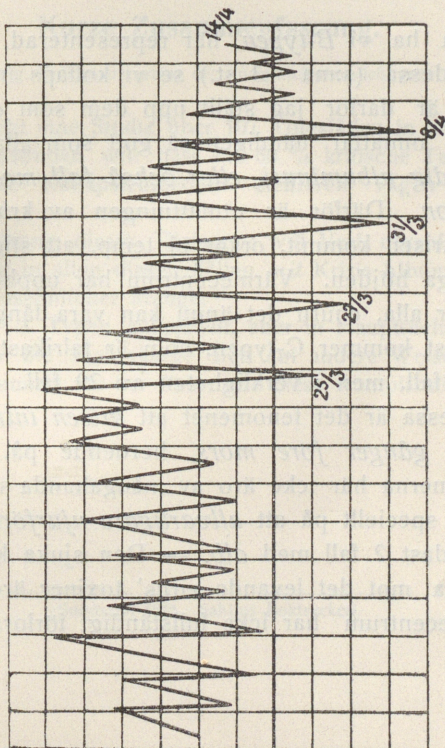
C.

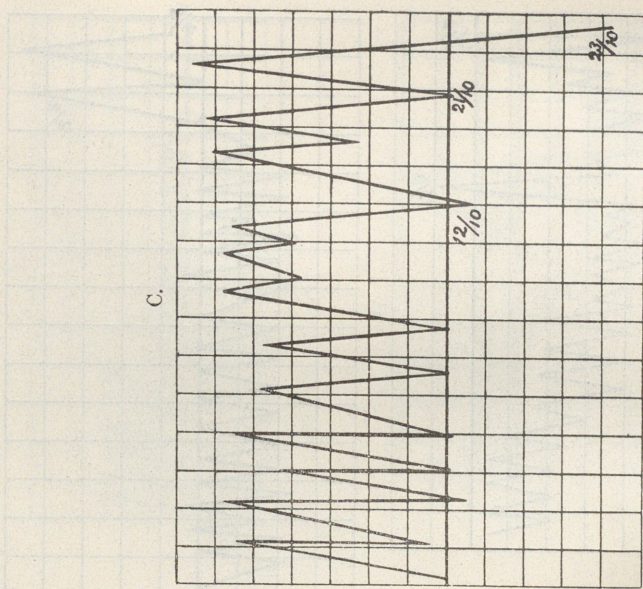

C.

C.

B. Så ha vi *B-typen*, här representerad af två kurvor. Hos alla dessa (s:ma 13 st.) se vi kollaps inträda blott *en* gång, det är därför jag ställt upp dem som en typ för sig. Denna typ omfattar nämligen så gott som alla fall som lida av *höggradig albuminuri*, eller också fall med mera än *en komplikation*. Därför är utmattningen av krafterna så stor, att sedan krisen kommit, orkar ej temp. att stiga upp till den förut vanliga höjden. Värmecentrum har upphört att reagera en gång för alla, ehuru det ännu kan vara långt till mors. —

C. Sist kommer *C-typen*, som är talrikast representerad här av 4 fall, men i verkligheten av 29 fall. — Gemensamt för alla dessa är det fenomenet att *krisen inträder 2—3—4 eller flera gånger före mors*, beroende på, anser jag, att komplikationerna här icke äro av mångahanda slag som i förra typen och speciellt på att *allvarligare njurförändringar här saknas*, endast 2 fall med *alb.* — Den sjuka kroppens reaktionsförmåga mot det levande virus' toxiner äro icke alldeles slut, värmecentrum har icke fullständigt förlorat sin förmåga

att irriteras, utan det liksom lever upp igen och svarar med en längre eller kortare period av feber på samma sätt som man ser pat. inför sina ögon övervinna sitt utmattningstillstånd och dagen därpå ligga där med sin vanliga feber. —

Naturligtvis äro dessa 3 typer, som härövan uppställts mer eller mindre konstgjorda och jag håller icke strängt på indelningen av feberkurvorna i just 3 olika avdelningar eller typer. Antagligen går det lika bra att anse alla dessa fall utgöra en enda grupp som i huvudsak karaktäriseras av kritiska temperaturfall en eller flera gånger, till skillnad från alla andra fall utan kris, som då skulle utgöra en grupp för sig. Vad jag däremot vill ha fram är, att feberkurvan förhåller sig annorlunda hos den stora grupp av *ftisici*, som ha *albuminuria* i avsevärd mängd — än hos den andra gruppen, där album. ej förekommer.

Kurze Zusammenfassung.

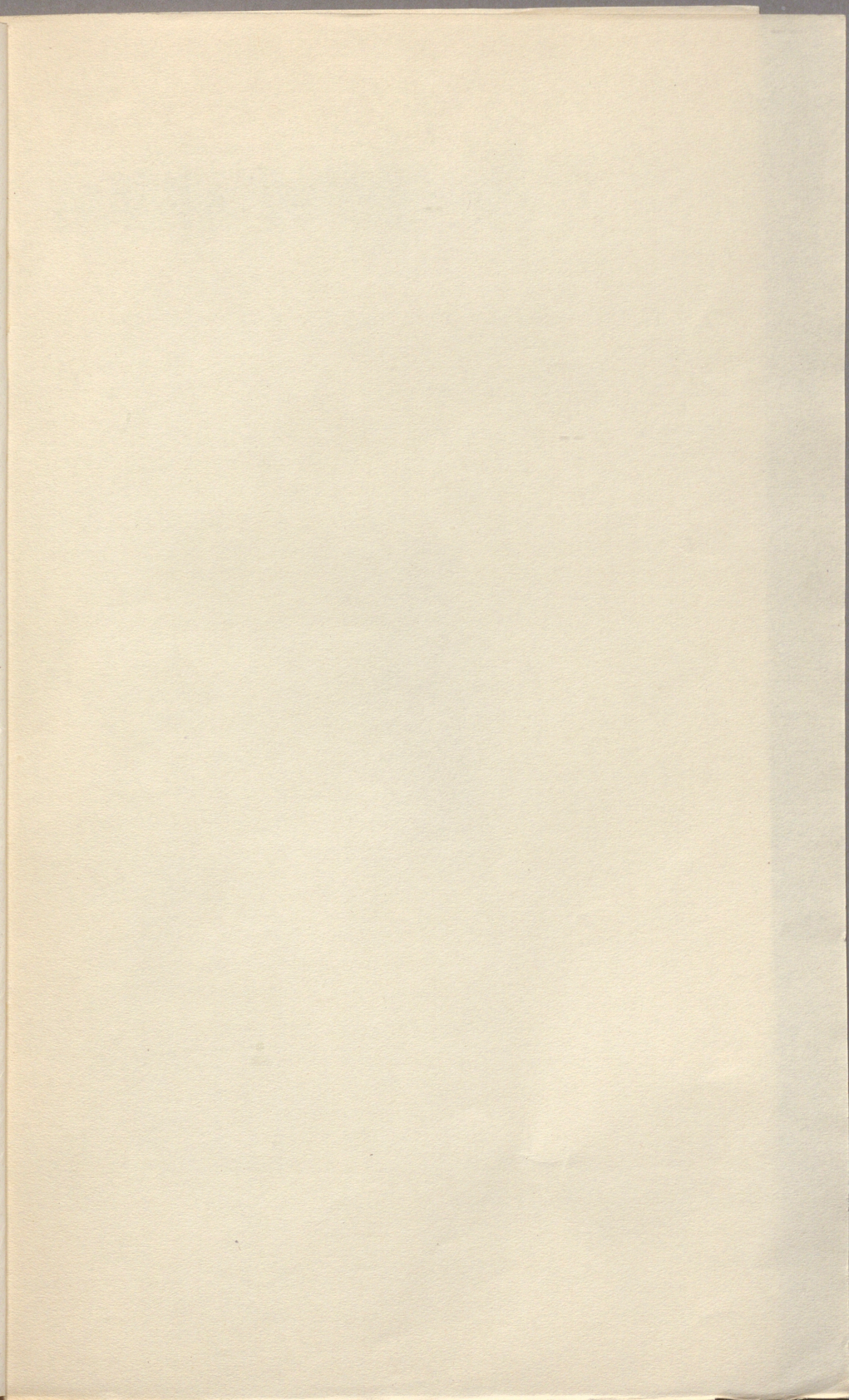
(S. g. Kollapstemperatur der Lungenschwindsüchtiger.)

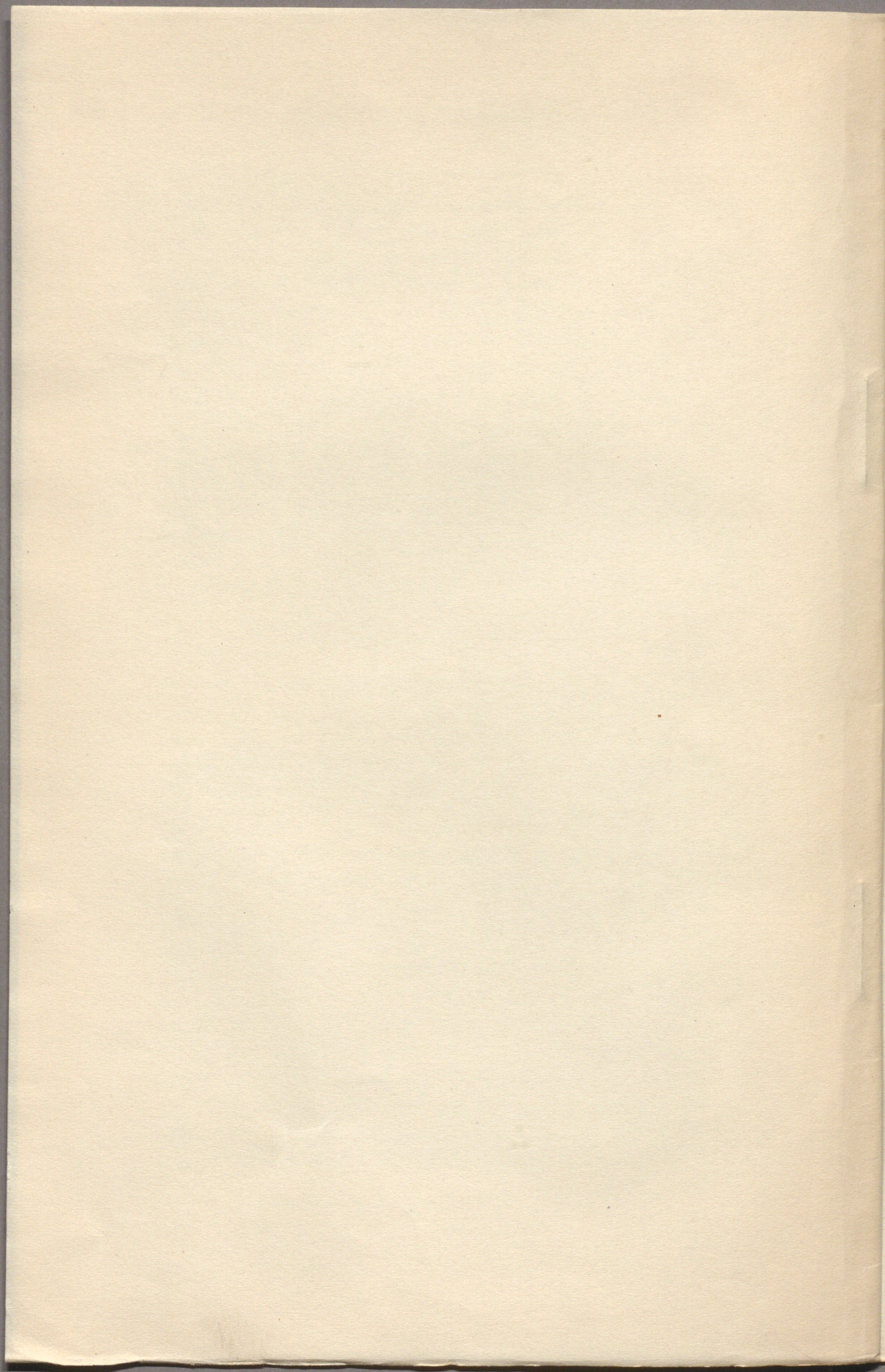
Verf. macht eine Studie über 107 Totesfällen in Lungtuberkulos wobei er herausfinden will dass c:a 50 % kritische Temperaturfälle oder sogenannte Kollapstemperatur mehreren Tagen bevor mors darbieten.

Zur Erklärung dieser Thatsache will Verf. darauf zeigen, dass man regelmässig in allen diesen Fällen *mit* Krisis Albuminuria finden kann, oft von ansehnlicher Menge.

Verf. hat 3 Typen aufgestellt, aber in Hauptsache will er nur behaupten dass die Fieberkurve sich auf andere Weise verhält bei Pat. *mit* Albuminuria als bei Pat. *ohne* diese Komplikation.

SÄRTRYCK UR HYGIEA 1915

SÄRTRYCK UR HYGIEA 1915

